

Fellesskap og likeverd – i en krevende tid

Sist vi møttes, i september 2021, var det en glipe i pandemien, i desember ble landet stengt ned igjen. Å vende tilbake til det vanlige livet har vært krevende, både i menighetsarbeidet, og for mange også i privatlivet. Det viste seg vanskelig å komme seg ut igjen for å delta i menighetsaktiviteter. Dette rammer også annet organisasjons- og kulturliv. Mange kurver peker nå nedover.

Årsmeldingene for 2021 og 2022 viser hvorledes Norges Kristne Råd har bistått medlemskirkene i denne krevende tida. Generalsekretær Erhard Hermansen og hans stab fortjener en stor takk for pågangsmot, kreativitet – og ikke minst mye hardt arbeid de siste par årene. Som styreleder kan jeg bevitne at Erhard ikke respekterer normalarbeidsdagen. På den annen side er det mye som tyder på at han har det gøy og trives i jobben. Det må skyldes alle de flotte folka han møter!

Den globale pandemien var tung, men det skulle bli enda tyngre. 24. februar i fjor, invaderte Russland Ukraina, og en «gammeldags krig» viste seg i all sin grusomhet. Det er uvirkelig at vårt naboland fører en brutal krig i Europa. Millioner av ukrainere drives på flukt, og tapstallene på begge sider er forskrekkelige. Krigens følger er vi godt kjent med, jeg skal ikke utdype dem i denne talen. For vi skal snart drøfte Norges Kristne Råds arbeid siden forrige rådsmøte, og da får vi rikelig anledning til å reflektere over hva krigen gjør med oss og hvordan kirkene påvirkes.

«Å følge Jesus der livet skjer»

Tema for generalforsamlingen er «Å følge Jesus der livet skjer». Jeg må innrømme at jeg har grublet litt over den formuleringen. Ifølge synonymordboka finnes det 128 ord for liv på bokmål. Dere får slå opp selv. Veldig mange av ordene handler om *bevegelse*. Det er liv og røre, glede, munterhet, lyst og spiritualitet. Men også leven, kaos, forvirring og opprør.

«Å følge Jesus der livet skjer» innebærer å utsette seg for det uforutsigbare. Kanskje må du bevege deg ut av det kjente og inn i et fremmed grenseland, for å et nytt syn på livet. Kanskje kommer klarsynet og livsgleden når du gjør noe annerledes, når du tør å møte et kaos og våger et opprør. Kanskje må du slippe noen nye mennesker inn i livet ditt eller oppsøke et sted du aldri før har vært. Kanskje må du prøve ut en tanke som gjør deg forvirret og usikker. Kanskje må du gi slipp på noe du holdt fast i.

Livet skjer der noe beveger seg. Bevegelsen kan finne sted utenfor din komfortsone. Mon tro om det ikke nettopp er der Jesus er. Jo mer jeg leser i evangeliene, jo mer slår det meg hvor ofte Jesus befinner seg i samfunnets grenseland. Han ser randsone-menneskene som andre unngår. Jesus løfter dem opp, gir dem tilbake verdigheten og passere dem inn igjen i fellesskapet. Noen av dem får bokstavelig talt livet tilbake.

Kristendommens kjerne

Hvis jeg bare fikk nevne én kristen verdi – så ville det vært *inkludering*. Fikk jeg nevne én til ville det vært *likeverd*.

Å bli inkludert i fellesskapet på en likeverdig måte er for meg noe av kjernen i kristendommen.

Eller formulert i litt mer teologiske termer: Vi er alle skapt i Guds bilde, som likeverdige og til fellesskap med Gud og med hverandre. Guds nåde og kjærlighet drar oss inn igjen, når vi glipper ut av fellesskapet. «Å følge Jesus der livet skjer» er å være sann mot seg selv, men også å ta vare på medmennesker og på alt liv som Gud skaper. Etterfølgelsen skjer ofte i glede og takknemlighet, men iblant kreves det viljestyrke, hardt arbeid og ikke minst mot. Det det er liv, er det bevegelse, og vi vet ikke alltid på forhold hvor den fører oss hen.

Fellesskap forvitrer – ulikhetene øker

Hvorfor velger jeg en slik litt svevende inngang på styreleders tale? Vi lever i en tid hvor liv trues og ødelegges og hvor fellesskap forvitrer. Menneskers likeverd er under press på mange måter. Dette er etter min mening, blant de største utfordringene vi nå står overfor.

For første gang på lenge opplever vi en økning i global fattigdom, og mange av bærekraftsmålene reverseres. Det ble mer vold i nære relasjoner under pandemien, og likestillingen gikk tilbake. Flere barn droppet ut av skolen – mange for alltid. De rike ble enda rikere slik at ulikhetene økte, globalt og internt i enkelte land. De mest sårbare ble enda mer utsatt og utenfor. Alt dette skjedde samtidig som det biologiske mangfoldet svinner faretruende raskt, og klimaendringene blir mer og mer dramatiske og merkbare.

Stor ulikhet og polarisering utarmer fellesskap, skaper motsetninger og øker mistillit og uro. Ulikhet gir utrygghet. Det er en tendens at gruppedannelser som baserer seg på *forskjeller* - i etnisitet, religion, kjønn, kultur og politiske oppfatninger. Jeg aner at vi også her i Norge stilltiende aksepterer en økende forskjellsbehandling. Den sniker seg inn på nye områder. Det som tidligere ble oppfattet som provoserende og populistiske ytringer om at det er greit at det er litt forskjell på folk, glir inn som almene oppfatninger.

I flere land ser vi hvordan rettigheter som er kjempet fram, nå trues, og demokratiet svekkes der hvor høyrepopulistiske og autoritære regime overtar. Litt under 30 % av jordas befolkning bor nå i et demokrati. Om lag 70 % bor i autokratier, hvor den politiske makten i hovedsak er samlet hos én eller få personer. Dette er ofte diktaturer.¹

Rasismen er på frammarsj

I går var det FN-dagen mot rasisme, en årlig påminning om noe av det verste vi mennesker har stelt i stand. Rasismen er på frammarsj, og det vi trodde vi for lengst var ferdig med, popper opp igjen som et troll av eska. Rasisme er forskjellsbehandling som grupperer og rangerer mennesker i et hierarki. De som mener å være øverst i hierarkiet, tiltar seg retten og makten til å definere og kontrollere andres livsutfoldelse. Menneskeverdet og friheten graderes og noen utestenges fra fellesskapene bare fordi de tilhører feil gruppe – de er «de andre».

---

¹ Kilde: [Hvor mange av oss bor nå i et demokratisk land? \(forskning.no\)](https://forskning.no)

Dette skjer også i våre kirker. Diskriminering begrunnes på ulike måter. Noen ganger kan det være det akseptable «lovlig forskjellsbehandling», andre ganger er utestengelsen et resultat av en bevisst eller ubevisst oppfatning av noen har (en gudommelig?) rett til å bestemme over hva andre kan og bør gjøre. Jeg er sikker på at det er mange her i forsamlingen som har erfaringer med å bli utestengt eller hindret på måter som gjorde at selvfølelsen ble tynnslitt og frimodigheten forsvant. Rasismen krymper mennesket slik at man etter hvert ser på seg selv som mindreverdige. Det er hardt arbeid å reise seg opp igjen.

I juni legger Sannhets- og forsoningskommisjonen fram sin rapport om fornorskingsprosessene overfor samer og kvener. Norge har ingen stolte historier om hvordan vi har forholdt oss til vårt urfolk og nasjonale minoriteter. Behandlingene av jødene er en skam i norsk historie. Fosen-demonstrasjonene og den økende antisemittisme minner oss på at maktmisbruk og diskriminering ikke er historie, men noe som fortsatt pågår. Arnulf Øverlands advarsel om å ikke tåle så inderlig vel den urett som ikke rammer deg selv, gjelder fortsatt.

Kirkens motkraft

Kirken både *kan* og *må* være en motkraft til rasisme og diskriminering. De første kristne menighetene skilte seg ut ved å romme mennesker med svært ulike bakgrunn. «Her er ikke jøde eller greker, her er ikke slave eller fri, her er ikke mann og kvinne. Dere er alle én i Kristus Jesus.» Påstanden var provoserende den gang – og er det fremdeles. Kirken har strukket seg mot dette idealet i 2000 år, men feilet grovt mange ganger. Likevel må vi fastholde menneskers likeverd, igjen og igjen – og igjen.

Neste år skal vi feire tusenårsjubileet for den første kristenretten i Norge som ble etablert på Mostertinget. Det mest radikale ved de nye lovene var bruddet med forestillingen om at noen mennesker var mindre verd enn andre. Kristendommens likeverdstanke smøg seg etter hvert inn i folks forestillinger og skapte nye og mer likeverdige fellesskap. Ordet for «frelse» kommer av det norrøne «fri hals». Frelse betød at trelen ble kvitt lenken som var bundet rundt halsen. Fra å være andres eiendom ble trelen fri og gitt samme menneskeverd som andre. I dag, tusen år etterpå, bygger vi samfunnet på kristne og humanistiske verdier, men også på menneskerettigheter, demokrati og likhet for loven. Kirkene skal med frimodighet minne om at den norske rettstaten og velferdssamfunnet er tuftet på den kristne likeverdstanden.

I det økumeniske arbeidet bygger vi på at samholdet ikke er avhengig av at vi er like, men på at vi er likeverdige. Vi har erfart at mangfold og forskjeller beriker og ikke truer fellesskapet. Vi har kjent at det krever vilje å fastholde respekten for de som er annerledes og gi alle samme rett til å gi uttrykk for egne meninger, uten å kjenne seg uglesett eller utestengt.

Norges Kristne Råd favner bredden av kirkesamfunn i Norge og har drøyt 70 % av befolkningen som medlemmer. Hva kan skje om vi forener våre krefter og sammen står opp imot rasisme og diskriminering? Og ikke minst, om vi i våre egne fellesskap viste hvordan ulike meninger og bakgrunner kan styrke og ikke true samholdet. Ordet «sammen» dukker opp mange steder i programmet for dette møtet. Hva betyr det å være «sammen» - nå vi utfordres av forskjeller?

Jeg skal nå mot slutten nevne to helt forskjellige og aktuelle eksempler som utfordrer oss til handling. På hver sin måte handler de om felleskap og likeverd.

Er flyktninger likeverdige?

For første gang på veldig lenge kom krigens ufattelige lidelser nær oss, ikke bare gjennom skjermene, men ved at ukrainske flyktninger befant seg midt iblant oss. Vi tok imot dem med åpne armer, brukte av fellesskapets ressurser og stilte opp for dem som rømte for livet. Ukrainerne ble ønsket velkommen i våre fellesskap. Mange har gjort en fantastisk innsats for dem. Ikke minst har mange menigheter tatt imot og inkludert ukrainske flyktninger på en eksemplarisk måte. Nestekjærligheten har vært på ferde i samfunnet.

Men hva med andre flyktninger? Denne uka hadde Norges Kristne Råd hatt besøk av Den kirkelige migrasjonskommisjonen i Europa. De kunne fortelle at asylsøkere, som er litt mørkere i huden en ukrainerne og som ikke er kristne, fortsatt avvises ved Europas genser. De fortalte om rom og utenlandsstudenter i Ukraina som ikke fikk bli med flyktningstransportene. Vi hørte om mottak som flyttet ut flyktninger fra Syria og Nord-Afrika for å gi plass til ukrainerne, og som begynte å servere bedre mat. Vi ble minnet om alle dem som fortsatt drukner i Middelhavet. Det finne eksempler på at å hjelpe slike flyktninger blir kriminalisert. Nestekjærligheten forbys.

Slik forskjellsbehandling er rasisme. Rasismen kalles i USA for menneskehetens ursynd. De som ligner på oss – som er inkludert i vår flokk – behandler vi på en annen og bedre måte enn de andre. Det er naturlig og fint å ville verne om flokken sin. De som er annerledes er vi mer skeptiske til. Biologer og psykologer kan forklare dette med at vi er utstyrt med en forsvarsmekanisme som skal verne oss mot fremmede og farer. Men det menneskelige i oss viser seg i at vi faktisk er i stand til å overstyre dette instinktet og behandle *alle* mennesker som likeverdige. Jeg ser dette som glimt av vår gudbilledlighet. At vi faktisk er i stand til å stole på og møte fremmede med tillitt og omsorg, er for meg tegn på at himmelriket er i bevegelse. Nestekjærligheten er motkraften til rasismen.

Bevar de kristne i Jerusalem

Til slutt noen ord om Jesu etterfølgere i det landet der Jesus levde. Sist søndag ble gudstjenesten i den ortodokse kirken i Getsemane avbrutt av rabiater israelske settlere. I kirken, som er bygd over det som skal være Marias grav, var man i ferd med å stille i stand til påskefeiringen, da et par prester ble angrepet. Den ortodokse patriarken, Theophilos III, har sendt ut en sterk appell til det internasjonale samfunnet om støtte. Han kaller angrepet et terrorangrep mot de kristne, og sier at det føyer seg inn i rekken av mange angrep på kristne og på helligdommer i Jerusalem. For ikke så lenge siden ble en kirkegård på Oljeberget skjendet. Kristne bygg er også blitt tagget med ukvemsord. Kirkelederne i Jerusalem har det siste året kommet med flere uttalelser hvor de roper et varsko om at det kristne nærværet i Jerusalem er i ferd med å forsvinne. De ber innstendig om vår støtte.

Situasjonen for de palestinske kristne i de historiske kirkene er prekær. Også de messianske jødene har det svært vanskelig. Disse to gruppene har det til felles at de opplever å bli behandlet som annenrangs borgere. Ekstreme jødiske grupper er villige til å ty til vold for å gjøre Jerusalem til en by som er eksklusiv for jøder. Andre, særlig kristne og muslimer, skviset ut av byen. Levekårene og den politiske situasjonen er nå så uholdbar at mange velger å flytte. Riktignok lover israelske myndigheter å straffe-

forfølge angriperne, men i realiteten aksepteres oppførsel som fremmer oppfatninger om at Jerusalem er en jødisk by.

Dette er særlig alvorlig for de kristne som i utgangspunktet bare utgjør en veldig liten gruppe. På få år har antallet palestinske kristne i Jerusalem sunket drastisk, i Gamlebyen er det nå det bare om lag 2000 igjen. Fortsetter denne utviklingen kan disse Jesu etterfølgere forsvinne helt fra byen hvor det har vært et kirkelig nærvær i 2000 år.

Vi har et ansvar, sammen med andre kirker, å sikre et kristent nærvær i Jerusalem. Vi må protestere på forskjellsbehandling og diskriminering som skyver dem ut av byen. Mange jøder reagerer på utviklingen i Israel, vi har sett hundretusener demonstrere mot den nye regjeringens politikk. Israel ødelegger seg selv om landet utvikles til et rasistisk samfunn hvor forskjellsbehandlingen lovfestes og borgerne splittes i adskilte fellesskap.

Jeg har tidligere nevnt komfortsonen. Å bevege seg inn i Israel-Palestina-debatten er både ubehagelig og vanskelig – også i vår sammenheng i Norges Kristne Råd. Men vi kan ikke lukke ørene for ropet om støtte som nå kommer fra våre trossøsken i Jerusalem. Jeg nekter å oppgi håpet om at også i denne byen skal mennesker med ulik bakgrunn og forskjellig tro, få leve i et inkluderende fellesskap hvor alles menneskeverd og rettigheter ivaretas på lik linje. En fjern drøm kanskje – men sammen har vi ansvar for å ikke gi slipp på den.

Kirken har den sterkeste motkraften mot urett: kjærligheten, Guds kjærlighet til oss alle og nestekjærligheten til hverandre. Holder vi oss fast i dette er vi Jesu sanne etterfølgere.